PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok VIII Warszawa, sobota 2 września 1933 r. Nr. 200

ADRES REDAKCJI: ul. Marsz. Focha 1. Telefon 545-90 wewn. Nr. 16

SPRAWY POLSKIE

POLSKA A Z. S. R. R.

Germania 1.IX. w koresp. z Warszawy pisze, że ostatnie obchody w Niemczech wywołały nieprzyjazne komentarze prasy polskiej, która dowodzi, że uroczystości pod Tannenbergiem i w Niederwaldzie są groźbami pod adresem sąsiadów. Ponieważ takie same stanowisko zajęła znaczna część prasy prorządowej, dziennik widzi w tem objaw odwracania się Polski od polityki porozumienia z Niemcami, a równocześnie okazywanie uderzającej pojednawczości wobec Rosji. Nowa koncepcja polityków polskich i sowieckich polega na tem, że pokój ma przyjść ze wschodu. Artykuł Karola Radka w „Gaz. Polskiej", będącej organem rządowym, musi dać wiele do myślenia, gdyż nigdy jeszcze podobny wypadek nie był notowany.

Kölnische Ztg. 31.VIII. pisze z powodu ostatnich objawów zbliżenia polsko - sowieckiego, że dotychczas Polska umiała wyzyskać tę okoliczność, iż przez Francję była uważana za wał ochronny przeciw bolszewizmowi, a teraz ku źdźiwieniu ogólnemu dowiadujemy się od Polaków, iż sowiecki system rządów w Rosji jest najlepszem zabezpieczeniem istnienia państwa polskiego. Polska więc zaprzecza teraz temu, jakoby na niej spoczywało „historyczne zadanie" przedmurza przeciw bolszewizmowi. Dziennik podnosi, że to zadanie zresztą stało się już dawno nieaktualne. Już polscy nacjonaliści widzieli stałe oparcie dla Polski tylko w Rosji; i tem się różnili od obecnej polityki Piłsudczyków, że ci ostatni niebezpieczeństwo widzieliby dla Polski, gdyby miał w Rosji powrócić dawny system. Dziennik dowodzi, że mimo to ten zwrot w polityce Piłsudczyków wobec Sowietów oznacza jednak zwycięstwo tezy polskiej narodowej prawicy. Z artykułu Radka, zdaniem dziennika, wypływa to, iż Sowiety wprawdzie wyrzekają się imperjalizmu terytorjalnego, lecz wyraźnie głoszą imperjalizm ideowy.

The Manchester Guradian 30.VIII., streszczając w kor. z Moskwy artykuł Radka, pisze, że w sposób bezkompromisowy wypowiada się on przeciwko wszelkim próbom zmiany obecnych granic za pomocą wojny, który to pogląd pokrywa się z poglądem Francji i jej sprzymierzeńców. Autor wskazuje na to, że ogłoszenie artykułu Radka zbiega się z pobytem Herriota w Sowietach.

Figaro 1.IX. w artykule gen. Niessel'a, omawiającym stosunki polsko-sowieckie, ostro polemizuje z artykułem Radka, twierdząc, że wbrew jego deklaracji Sowiety zawsze wrogo odnosiły się do Polski. W r. 1929 zamierzały zagarnąć i włączyć do Związku Sowieckiego całą Polskę. Gen. Niessel przytacza wyjątki przemówienia Lenina w owym okresie, który mówił: „Atakując Polskę, atakujemy Ententę, niszcząc armję polską niszczymy traktat wersalski. Jeszcze kilka zwycięskich ofenzyw i uda nam się zdobyć Warszawę i obalić pokój wersalski".

Neue Freie Presse 31.VIII. podaje treść artykułu Radka i pisze, że ma on doniosłe znaczenie dla współpracy pokojowej polsko-sowieckiej. Zbliżenie Rosji do Europy i Austrji w koncernie europejskim stanowi wybitny wypadek w międzynarodowej polityce zagranicznej, a także w historji konsolidacji gospodarczej Europy.

Lietuvos Žinios 31.VIII. podają p. n. „Rosja Sowiecka dąży do zbratania z Polską" streszczenie artykułu Karola Radka, zamieszczonego w „Gazecie Polskiej".

POLSKA A GDAŃSK.

Prawda 31.VIII. zaopatruje depeszę z Berlina o przemówieniu Goebbelsa w Gdańsku tytułem „Faszyzacja Gdańska postępuje naprzód".

POLSKA A WĘGRY.

Pesti Hirlap 1.IX. z okazji uroczystości ku czci Batorego zamieszcza artykuł wstępny pióra znanego publicysty i posła do parlamentu Urmanczy p. n. „Przyjaźń polsko - węgierska". Autor zajmuje się w artykule swym osobą Stefana Batorego i historją przyjaźni polsko - węgierskiej, podkreślając, że uczucia Węgrów dla wyzwolonej Polski nie zmieniły się w niczem. Między obu narodami niema żadnych sprzecznych interesów, które mogłyby utrudniać tradycyjną przyjaźń polsko - węgierską. Niestety, z żadnej strony nie poczyniono kroków, od których możnaby oczekiwać pożądanego zbliżenia. Polityka polska pozostaje pod wpływem rosyjskiego i niemieckiego sąsiada. Cała uwaga Polski jest skierowana na przeciwieństwa między tymi sąsiadami a Polską. Zmusza to Polaków do troszczenia się przedewszystkiem o swe bezpieczeństwo. Zawarty z Rosją w Lon-

dynie pakt o nieagresji ułatwia obecnie w dużej mierze sytuację Polski. Związek Polski z Rumunją traci bardzo na swem znaczeniu. Polska stała się daleko wolniejsza i mniej skrępowana, może więc zwrócić się ku Węgrom. Nie mówiąc o więzach przeszłości, łączących Polskę z Węgrami, posiadają oba kraje wspólne interesy, w pierwszej linji stworzenie wspólnej granicy polsko - węgierskiej. Polska jest dziś wielka i szczęśliwa, Węgry są rozerwane i gnębione. Naród węgierski żąda sprawiedliwości. Węgrzy mogą słusznie oczekiwać poparcia od braterskiego narodu polskiego. Autor ma nadzieję, że uroczystości Batorego sprowadzą pożądany zwrot w polsko-węgierskich stosunkach.

Reichspost 1.IX. podaje wiadomość o uroczystościach, jakie się odbyły w Krakowie z okazji 400-lecia urodzin króla Stefana Batorego z udziałem delegacji węgierskiej. Dziennik zaznacza, że we wszystkich tam wypowiedzianych przemówieniach kładziona nacisk na tradycyjne węzły przyjaźni między Polską i Węgrami.

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

Izwiestja 30.VIII. podają krótką notatkę o mającym się odbyć w Łucku procesie 60 członków Centralnego komitetu partji komunistycznej „zachodniej Ukrainy".

Prasa niemiecka z 1.IX. pisze za agen. Conti z Gdańska, że podczas powrotnego przejazdu uczestników propagandowego raidu samochodowego i motocyklowego do Prus Wschodnich policja polska aresztowała w Nowem Mieście na Pomorzu 20 mieszkańców Niemców obywateli polskich, z powodu tego, że witali przejeżdżających przyjaznem skinieniem rąk. W innych miejscowościach Pomorza polskiego Niemcy, obywatele polscy, mieli być ukarani grzywną pieniężną za tego rodzaju przekroczenia.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

SYTUACJA POLITYCZNA I POLITYKA ZAGR. NIEMIEC.

NIEMCY A PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Völkischer Beobachter 1.IX dołącza do numeru dodatek poświęcony zjazdowi w Norymberdze, obejmujący 32 strony, w którym liczne artykuły przedstawiają ideologję narodowych socjalistów w dziedzinie politycznej i kulturalnej.

Le Temps 1.IX. w art. wst. pisze z powodu zjazdu w Norymberdze, że ostatnie obchody niemieckie, przemieniane przez hitlerowców w demonstracje przeciw sąsiadom Niemiec, stają się niepokojące dla porządku europejskiego i prowokują różne komplikacje. Autor podkreśla, że postępowanie obecnych władców Niemiec jest tak wymowne, iż żaden rząd nie mógłby teraz tłumaczyć się w razie niespodzianego obrotu wypadków, iż został zaskoczony.

Le Quotidien 30.VIII., wskazując w art. wst. na incydenty pograniczne niemiecko - austrjackie, niemiecko - szwajcarskie, niemiecko - belgijskie i t. d. pisze: „Sześćdziesiąt pięć miljonów jednostek w środku Europy — jak się wydaje — dostało ataku wścieklizny... Można sobie wyobrazić, czem stałby się konflikt zbrojny z taką hordą i jakiego należy spodziewać się od niej poszanowania dla prawa narodów, międzynarodowych umów, rannych kombatantów i ludności cywilnej!" Dziennik sądzi, iż w tych okolicznościach wszystkie państwa europejskie, pragnące pokoju, winny zjednoczyć się w Genewie dla dania uroczystego wyrazu gotowości do podjęcia wszystkiego co będzie niezbędne dla zwrócenia Niemcom — wolności a Europie — spokoju. Pod adresem rządu francuskiego autor czyni uwagę, iż mógłby on nie oddawać kierownictwa Europy w ręce Mussoliniego.

Le Quotidien 31.VIII., w art. p. n. „Hitleryzm zagraża bezpieczeństwu Europy" (Imre Gyomai) reasumuje wrażenia, jakie odniósł autor z akcji hitlerowskiej w szeregu krajów europejskich (cykl 7-iu artykułów) i dochodzi do następującego wniosku: Europa i świat budzą się ze snu, w którym męczył je koszmar, jakim byłaby realizacja projektów germańskich. Europa potrafi skorzystać z lekcji przeszłości, potrafi zgrupować swe siły gdy chodzi o wspólnego śmiertelnego wroga. „W Holandji, Skandynawji, w Rumunji, Czechosłowacji tak samo jak w Alzacji i w Belgji przygotowuje się opór i kontrpropaganda. Opór ten nie będzie łatwy..., lecz będzie miał jako oręż — prawdę, sprawiedliwość i rozum, i... zwycięży".

Journal des Débats 31.VIII. zamieszcza koresp. wł. z Berlina, której autor (P. D.) stwierdza bezustanne podnoszenie się temperatury na termometrze politycznym Niemiec. Wszyscy ministrowie i szefowie prowincyj prześcigają się wzajemnie w sugerowaniu ludności, iż jest wydatnie wspomagana i dobrze rządzona. Sam Hitler jest ciągle czynny, nie korzysta z urlopu a chcąc uspokoić obawy z powodu ostatnich manifestacyj w Prusach Wschodnich i w Saarze oświadcza w swych przemówieniach, iż Niemcy dążą do porozumienia ze swą zachodnią sąsiadką, lecz wbrew temu — wszystko co teraz robi trzecia Rzesza musi budzić niepokój we Francji i wśród jej sprzymierzeńców.

Zaledwie się skończyły patrjotyczne manifestacje w Tannenbergu i Rüdesheim i jeszcze nie opadł kurz po przejeździe przez polskie Pomorze 1500 samochodów, odbywających pielgrzymkę do Królewca, a już znowu Rzesza przygotowuje hałaśliwe demonstracje w Norymberdze.

Wszędzie rząd niemiecki stara się doprowadzić do wrzenia uczucia patrjotyczne niemieckie. Dotąd żadne odgłosy przeciwne nie zakłóciły obrzędów manifestacyj na cześć Hitlera, lecz, jak mówią tutaj, zwiększenie się zaufania wewnętrznego wywołuje coraz większą nieufność zewnętrzną, w której wyniku marsze triumfalne w Tannenbergu, Rüdesheim i Norymberdze mogą być powitane gwizdaniem w Genewie.

Lietuvos Aidas 31.VIII. w art. wst. p. n. „Niemcy i ich wielcy sąsiedzi", podkreślającym niezadowolenie nietylko Francji i Anglji, lecz również i Włoch z powodu rewizjonistycznej polityki niemieckiej, pisze: „Należy skonstatować, że stosunki Niemiec z ich wielkimi sąsiadami — mimo podpisanego paktu czterech — pogarszają się z dnia na dzień. Polityka Paryża i Londynu w odniesieniu do Niemiec, do niedawna jeszcze dosyć rozbieżna, dzisiaj jest zupełnie jednolita. W Rzymie również daje się zauważyć rozpoczynające się oziębienie w stosunku do Niemiec. Rzecz jasna, że oziębienie tych stosunków będzie się powiększało z dniem każdym, jeśli Niemcy i nadal będą trwały przy obecnym kierunku swej polityki zagranicznej".

Unzer Sztime 30.VIII. (Ryga) w związku z litewsko-niemieckiemi rokowaniami handlowemi pisze m. inn.: „Już od dłuższego czasu Niemcy zwlekają z zawarciem traktatu z Litwą. Delegacja niemiecka kilkakrotnie jeździła do Litwy, a delegacja litewska do Berlina, narazie jednak bez żadnych rezultatów. Przed kilku tygodniami rokowania zostały wznowione, lecz tym razem mówi się nie o umowie handlowej, ale o nowym projekcie, opartym na starych fanta-

zjach Rosenberga. Projekt ten — jak wiadomo — przewiduje utworzenie wielkiego państwa niemiecko-litewskiego. W skład tego federacyjnego państwa mają wejść: Niemcy, Litwa, kraj kłajpedzki, Wileńszczyzna, Estonja, Łotwa i Białoruś. Państwo to ma posiadać dwa oficjalne języki: niemiecki i litewski, zaś języki estoński, łotewski, polski i białoruski mają być używane jedynie w pewnych dziedzinach życia społecznego. Rolę decydującą w tem państwie mieliby odgrywać ziemianie niemieccy i narodowa inteligencja litewska; cała zaś polityka byłaby zorjentowana proniemiecko. Państwo to żelazną obręczą miałoby otoczyć Polskę i odepchnąć ją od morza. Rosenberg projekt swój opiera na historji, gdyż w skład projektowanego przezeń państwa miałyby wejść terytorja dawnej Litwy Jagiellonów.

Prasa łotewska z 31.VIII. przytacza obsz. streszczenie tego artykułu żydowskiego pisma na Łotwie.

Lietuvos Žinios 31.VIII. informują o przybyciu na Litwę przedstawicieli przemysłowców niemieckich, którzy dążą do nawiązania bezpośrednich stosunków handlowych między większemi firmami eksportowemi niemieckiemi i litewskiemi. Przemysłowcy niemieccy są zdania, że prowadzone między Litwą a Niemcami rokowania handlowe nie dadzą wyników i że najlepiej przeto jest ułożyć stosunki handlowe między obu krajami na podstawie bezpośredniego porozumienia między istniejącym na Litwie państwowym trustem eksportowym, a trustem niemieckim, którego utworzenie jest kwestją najbliższej przyszłości.

Siegodnia 31.VIII. omawia w art. wst. nową sytuację wytworzoną w Kłajpedzie w związku z coraz większą ekspansją Niemiec hitlerowskich w krajach bałtyckich. Mające rozpocząć się rokowania handlowe niemiecko-litewskie napotkały na olbrzymie trudności, których przedsmak dał m. inn. konflikt, jaki wybuchł niedawno pomiędzy rządem litewskim a niemieckim w sprawie statutu kościelnego Kłajpedy. Rokowania handlowe będą miały podłoże polityczne, a od przebiegu ich zależeć będzie dalsza ewolucja całokształtu stosunków niemiecko-litewskich.

EUROPA ŚRODKOWA.

POLITYKA ZAGRANICZNA WŁOCH.

The Times 30.VIII. w art. wst. pisze w związku z rokowaniami przeprowadzonemi w Riccionie, że w rezultacie tych rozmów każdy zdaje sobie sprawę z konieczności przedsięwzięcia prędkich kroków dla zapewnienia Austrji ekonomicznej przyszłości.

The Daily Telegraph 30.VIII. Kor. dypl. pisze, że oficjalne koła w Londynie potwierdzają wiadomość, iż pozwolenie, jakie ostatnio uzyskała Austrja na dodatkowe powiększenie jej armji o 8.000 ludzi, rekrutowanych na krótki okres czasu, jest czysto przejściowym i uwarunkowanym środkiem. Jedynym celem tej koncesji jest zapewnienie Austrji dodatkowego bezpieczeństwa przeciwko terorystycznej kampanji, prowadzonej przez narodowych socjalistów zarówno wewnątrz kraju, jak i na granicy austrjacko - niemieckiej.

Ceské Slovo 1.IX. w art. wst. pisze, że „bestjalski mord" hitlerowców na osobie prof. Teodora Lessinga, dokonany do tego na obszarze innego państwa, jest sygnałem ostrzegawczym, iż tak dalej być nie powinno. Nie można dopuścić do tego, aby na granicy czesko - niemieckiej zapanowały podobne stosunki, jakie istnieją na granicy niemiecko - austrjackiej. Jeżeli hitlerowcy mordują tak bezwzględnie swoich rodaków, można sobie wyobrazić, jak zachować się mogą wobec ludności czeskiej.

L'Ere Nouvelle 31.VIII. pisze, że Albanja była od dawna terenem niezgody różnych państw, a teraz po wojnie światowej Włochy dążą do uczynienia z niej punktu ekspansji na wschód. Żądania włoskie idą tak daleko w ostatnich czasach, iż Albanja przestałaby być niezależna, a król Achmed Zogu obawia się zbrojnego powstania, gdyby przyjął te żądania. Jugosławja nie może obojętnie patrzeć na rozwój wypadków w Albanji, tembardziej, że w układzie tajnym włosko - albańskim właściwie jest podobno przewidziana wojskowa okupacja Albanji. Poseł włoski udał się teraz do Rzymu z projektem układu, ustalonym z królem Zogu. Ten ostatni jednak jest w tem położeniu, iż za daleko idące ustępstwa na rzecz Włoch może przypłacić utratą korony.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA NA LITWIE.

Lietuvos Aidas 31.VIII. informuje o przybyciu na Litwę prezesa tymczasowego komitetu litewskiego w Wilnie, Konstantego Staszysa.

Lietuvos Aidas 31.VIII. zamieszcza obsz. art. Wiktora Kamantauskasa zawierający projekt utworzenia na Litwie przymusowej armji pracy. Armja ta — wdg. projektu — miałaby być zorganizowana na wzór wojskowy; pieniądze na jej utrzymanie łożyliby rolnicy litewscy, którzyby opłacali specjalne podatki. Projektodawca podnosi konieczność zorganizowania armji pracy na Litwie.

Prasa litewska z 30.VIII. zamieszcza komunikat Banku Litewskiego o gospodarczej sytuacji Litwy w pierwszem półroczu r. b. Komunikat podkreśla, że nadzieje rolników na uzyskanie w r. b. wyższych cen na zboże zawiodły; na całej prawie Litwie urodzaje są lepsze, niż w r. ub. Przemysł i handel w okresie omawianym zmniejszył swe obroty o prawie 20 proc.; wywóz trzody chlewnej i masła — głównych produktów eksportu litewskiego spadł o przeszło 20 proc. w porównaniu do r. ub. Bilans handlu zagranicznego za pierwsze półrocze r. b. kształtuje się dla Litwy dodatnio: nadwyżka eksportu nad importem wynosi 10 miljonów litów. Wysokość jednak obrotu litewskiego handlu zagranicznego spadła o przeszło 50 proc. w porównaniu z obrotem w r. 1930. Dał się zauważyć znaczny, przekraczający 60 proc., wzrost licytacyj majątków ziemskich i nieruchomości, przyczem z powodu spadku cen sumy otrzymywane z licytacyj pokrywają zaledwie 29 proc. długów, podczas gdy jeszcze w r. ub. pokrywały 85 proc.

SYTUACJA POLITYCZNA W RUMUNJI.

Cuvantul 31.VIII. donosi, że przewodniczący liberałów Duca wysłał p. V. Sassu do Gh. Briatianu z propozycją połączenia się obu odłamów liberałów. Gh. Briatianu jednak odpowiedział, że jest to niemożliwe dopóki na czele odłamu Duca stoi on właśnie, gdyż stronnictwo pod jego przewodnictwem popełnia ciągłe błędy. A że ogół liberałów pragnie połączenia, więc nastąpi to po usunięciu Duca, poczem liberali obejmą władzę w państwie, gdyż będą przedstawiaii poważną siłę.

RÓŻNE.

Le Matin i l'Echo de Paris 31.VIII. informują, że dn. 3 września zostanie odsłoniona tablica pamiątkowa na domu rodzinnym Antoniny Lix w Kolmarze (Alzacja); dzienniki podkreślają jej gorący patrjotyzm, jaki okazała w 1870 r. oraz uczestnictwo w polskiem powstaniu 1863 r., w którem kilkakrotnie odniosła rany i dosłużyła się stopnia podporucznika. W polskiem powstaniu nosiła pseudonim Michaël le Sombro. Urodzona 1839 r. zmarła w 1909 r.

Prawda 1.IX. donosi o proteście komisarza generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku przeciwko gwałtom na osobach obywateli polskich, charakteryzując represje gdańskie wobec Polaków i robotników, jako pogłębienie procesu hitleryzacji Gdańska.

Drukarnia „Kadra", Warszawa, Długa 50. Telefon 11-86-30.

Drukowano na prawach rękopisu.